

Üniversite- Kent Etkileşiminde Melez “Üçüncü Mekan” Kavramı Doğrultusunda “Rizomatik Kampüs Yerleşim Sistemi Modeli” Önerisi

A Model Proposal of “Rhizomatic Campus Settlement System” in the light of Hybrid “Third Space” Concept

İmran GÜMÜŞ^{1,2}

1-Araştırma Görevlisi, Bursa Teknik Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Bursa /TÜRKİYE, 152 Evler Mahallesi, Eğitim Caddesi, Yeni Eğitim Binası, Oda no: 432/A, 16330 Yıldırım/BURSA, imran.gumus@btu.edu.tr, 0554 836 22 87, 0224 300 37 24.

2-Yıldız Teknik Üniversitesi Mimari Tasarım Doktora Programı Öğrencisi, İstanbul/TÜRKİYE

ÖZET

İçinde yaşadığımız kentsel doku ve inşa ettiğimiz yapıları çevre insan davranışlarını ve sosyal etkileşimi doğrudan etkilemektedir. Kentsel mekânın niteliği insan eylemlerini yönlendirmekte ve sosyal ilişkilerin kurulmasında önemli bir rol üstlenmektedir. Kentsel dokunun bir parçası olan üniversite kampüsleri mekânsal büyüklükleri, kent içerisindeki konumları ile kentsel yaşamın bir parçasını oluşturur. İzole ve dışa dönük birimleri ile çeşitli idari veya politik kararların uygulandığı yerleşim sistemleri olarak hizmet veren kampüslerin kent ile mekânsal, sosyal ve kültürel açıdan entegrasyon problemi bulunmaktadır. Üniversite-kent etkileşimi göz önüne alındığında yeni yerleşke sistemlerinin geliştirilmesine ihtiyaç vardır. Ortaçağ döneminde kilise himayesinde, içedönük yapılar olarak kentte konumlanan ve sonrasında dönüştürülen veya yeniden yapılan, kent içerisinde bağımsız idari ve akademik birimler olarak hizmet veren kent üniversiteleri mekânsal genişleme imkanı bulamamakta, 1933 CIAM kongresinde kent dışında konumlanmaları karar verilen üniversite kentleri, kentin sosyal ve kültürel mekanizmasından izole alanlar olarak varlığını sürdürmekte, Türkiye’de özellikle büyük şehirlerin çeşitli noktalarında konumlanan kent içi kampüsler ise yoğun kentleşme baskısı altında sınırlarını korumaya çalışmakta ancak yeni ihtiyaçlara cevap vermekte zorlanmaktadır. Üç kampüs modelinden farklı olarak, bulunduğu kentsel çevrenin veya mahallenin yerel dokusu, fiziksel, sosyal, kültürel yapısı ile diyalog kurmayı hedefleyen, global ve yerel dinamikleri ile yeni ortaklıklar kurmayı amaçlayan melez üçüncü mekanlardan oluşan rizomatik kampüs yerleşim sistemi modeli olarak tanımlanan yeni bir mekânsal etkileşim sistemi geliştirilmiştir. Bu kampüs modeli mekânsal, sosyal, kültürel, akademik açıdan yeni fırsatlar yaratarak geçirgen, yarı- geçirgen- geçirimsiz mekan örgütlenmesi ile çoklu mekânsal kullanımlara olanak verirken aynı zamanda yerel ve global aktörlerin bir arada olduğu, mevcut üniversite- kent iletişimini sorgulayan yeni bir etkileşim ve paylaşım sistemi yaratmayı önerir.

Anahtar Kelimeler: melez mekan, üçüncü mekan, space syntax, Bursa, üniversite kampüsü

ABSTRACT

The urban context and built environment have affected directly human behaviour and social interaction. The quality of urban space directs human actions and plays an important role in establishing social relations. University campuses, which are a part of the urban context, serve as settlement systems where various administrative or political decisions are applied with their spatial size, their location in the city, their isolated and common units. There is a spatial, social and cultural integration problem in the relations of the campuses and the city. Considering the university-city interaction, new campus systems need to be developed. The city universities have served as independent administrative and academic units within the city, could not find the possibility of spatial

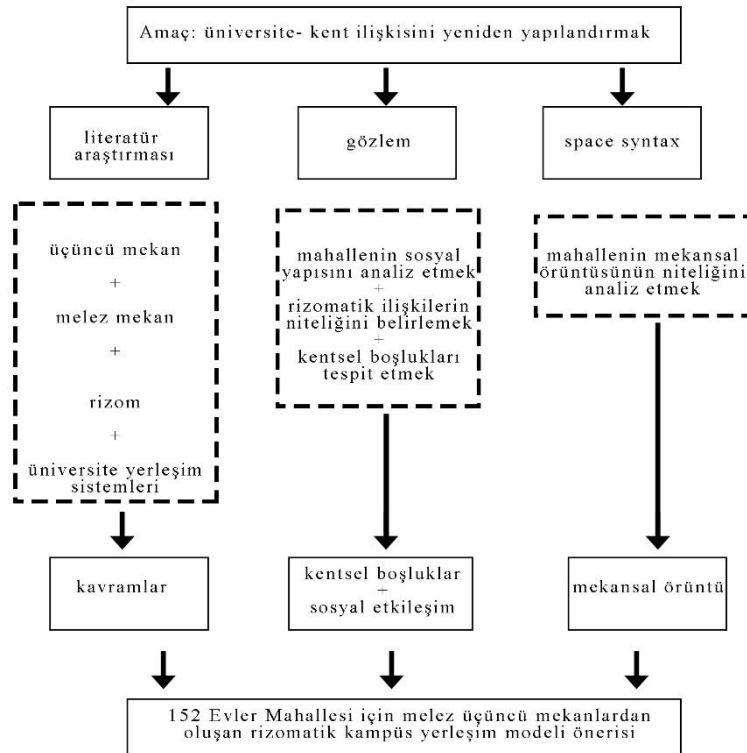
expansion. University cities have maintained their spatial borders as isolated areas from the social and cultural mechanism of the city. Urban campuses located in various points of the big city especially in Turkey, have tried to protect their borders under intense urbanization pressures, however, are forced to respond to new needs. Unlike the three campus models, proposed new campus model aims to establish new partnerships by combining global and local dynamics, and establish a dialogue with the local context, physical, social and cultural structure of the urban environment and neighborhood. A new spatial interaction system, defined as a rhizomatic campus settlement model consisting of hybrid "thirdspaces" creates new opportunities in spatial, social, cultural and academic aspects with their multiple spatial uses and spatial diversity with its permeable, semi-permeable and impermeable spatial organization.

Keywords: hyrbid space, third space, space syntax, Bursa, university campus settlement

1.GİRİŞ

Bu çalışmanın amacı üniversite- kent ilişkisinin üçüncü mekân ve rizom kavramları üzerinden yeniden yapılandırılmasını sağlamak ve var olan kampüs yerleşim sistemlerine alternatif olarak yerel mekânsal örüntünün parçası olabilen yeni bir yerleşim sistemi önermektir.

Çalışmada niteliksel ve niceliksel yöntemler birlikte kullanılmıştır. Bursa Teknik Üniversitesi Yıldırım Kampüsü'nün içinde bulunduğu 152 Evler Mahallesi içerisinde çalışma alanı olarak seçilen bölgede yapılan gözlemler sonucunda yaya hareketleri ve sosyal yaşam gözlemlenmiş ve atıl halde veya kullanılmayan kentsel boşluklar tespit edilmiştir. Gözlemsel verilere paralel olarak Hillier & Hanson tarafından kentsel örüntü ve sosyal yaşam arasındaki ilişkiyi tanımlamak için ortaya atılan mekan dizim (space syntax) yöntemi Depthmap X yazılımı kullanılarak uygulanmıştır. Çalışma alanına ait kentsel örüntünün niteliği ortaya çıkarılmış ve gözlemsel veriler ile tespit edilen kentsel boşlukların program önerileri mekân dizim analiz sonuçları doğrultusunda yapılmıştır (Şekil 1).

Şekil 1.Çalışmanın yöntemi

2. Melez “Üçüncü mekan” kavramına kuramsal bakış

Lefebvre (1991) mekânın sosyal olarak yeniden üretimini açıklarken mekanın temsilleri (tasarlanan mekan), temsil mekanları (yaşanan mekan) ve mekansal pratik (algılanan mekan) üçlemesini kullanır. Mekanın üç momenti olarak tanımlanan bu bileşenlerden mekan temsilleri planlamacılar, mimarlar, tasarımcılar tarafından üretilen mekanlar olup egemen mekandır. Temsil mekanları ise mekan kullanıcıları ve mekanı deneyimleyenler tarafından yeniden üretilen, maruz kalınan yaşanan mekandır. Her toplum kendi mekansal pratiği ile kendi mekânını yaratarak gündelik yaşam aracılığıyla mekânını sürekli yeniden üretir (Lefebvre, 1991).

Mekânın üçlü momenti arasındaki diyalektik ilişki, mekansal pratikler ile mekan temsilleri arasındaki ilişkinin sorgulanmasına, kimi zaman farklı zamanların tezahürünü barındıran temsil mekanlarının görünür yüzü olan heterotopyanın oluşumuna yol açmaktadır. İlk kez Foucault’nun *Kelimeler ve Şeyler* (1966) kitabında geçen heterotopya kavramı ise 1967’de bir grup mimara verilen konferansta (*Des espaces autres*) mekansal olarak ele alınmıştır. Her kültürün ürettiği bu mekanlar keskin işlevleri sahip olmakta ve birçok bağımsız mekânı yan yana getirebilme gücünü göstermektedir. Açılma ve kapanma ilkeleriyle çalışan sisteme sahip olan heterotopyalar, yalıtılmış ve nüfus edilebilir nitelikleriyle zıtlıklarını barındıran ve kendi kuralları olan alanlardır. Foucault, müzeler ve kütüphaneleri zamanın yığılmasını sağlayan 19.yy’a ait batı kültürünün heterotopyaları olarak nitelendirirken, kentin boş ve atıl köşelerinde yılda birkaç kez düzenlenen festivalleri ve zamandan kopmayı sağlayan tatil köylerini de alternatif heterotopya biçimleri olarak nitelendirir (Foucault, 2014).

Lefebvre’nin temsil mekanları (yaşanan mekan) kavramından yola çıkarak Edward Soja’nın yeniden ele aldığı üçüncü mekan (thirdspace) kavramı, Kartezyen mekânın ötesinde, yerel ve küresel olanı bir araya getiren, heterotopya özelliği gösteren, karşıtlıklar ve diyalektikler ile kurulan deneyimsel mekandır. Birinci ve ikinci mekânın kısıtlamalarından sıyrılan bu mekân Foucault’un heterotopya tanımı ile de örtüşmektedir. Thirdspace tanımını yaparken Soja’nın bahsettiği birinci mekân Lefebvre’nin mekan temsilleri (tasarlanan mekan) ile örtüşen maddi ve nesnel olan; ikincisi ise mekansal pratiklere (algılanan mekan) referans veren öznel, yorumlanabilir temsil edilebilir niteliklere sahipken, üçüncü mekân aşkın bir anlayışla deneyim aracılığıyla yeniden üretilmekte, çoklu birlikteliklere açık olarak kendini yenilemekte ve bulunduğu çevreyi dönüştürmektedir. Kartezyen düzenlemeye ve öklidyen geometrik sınırlamaların ötesine geçen üçüncü mekân yeni ve farklı mekansal arayışların olduğu mekansal ve kolektif deneyimin yaşandığı alanlardır (Soja, 1996).

Bhabha (1994) tarafından da postkolonyal kuram içerisinde ele alınan üçüncü mekân kavramı farklı kültürlerin bir araya gelerek etkileşime girdiği, ortaklıkların kurulduğu hibrit (melez) mekânlardır. Bhabha’nın “dönüşüm ve müzarekenin kıyı noktası” olarak tanımladığı melezlik durumu liminalite veya ara- mekân formlarında kendini göstererek üçüncü mekânı tanımlamaktadır (Bhabha, 1994). Rutherford melezliği “iki orijinal durumun izleriyle üçüncü gözlemlemek değil, yeni durumların ve “üçüncü mekânın” ortaya çıkmasını sağlayan pozisyonlar” olarak tanımlar (Rutherford,1990, s.211). Bhabha bu melez üçüncü mekânı, kültürel anlam ve temsilin tek bir birleşme ve bütünlüğe sahip olmadığı kararsız bir alan olarak görmektedir. Dolayısıyla bu üçüncü mekânlarda yeni kimlikler ve mekansal pratikler üretilmektedir.

2.1.Üçüncü Mekânı Mahalle ve Kampüs İlişkisi Üzerinden Tartışmak

Küresel ve yerel dinamiklerin bir araya gelmesi üçüncü mekân üretimine yol açmaktadır. Kentsel mekândan yalıtılmış üniversite kampüs mekânları kendi içerisinde barınma, eğitim, sosyo-kültürel etkinlikleri içeren, birçok farklı kimliğin bir arada olduğu, küresel dinamikler ile şekillenmiş, bütüncül tasarım anlayışıyla oluşturulmuş, çoğu zaman yeniden inşa edilme potansiyeli olmayan, kullanıcıların kimliklerini yansıtmayan ancak kullanıcıların kimliklerini oluşturma/üretme potansiyeli olan kentsel alanlardır. Geleneksel mahalle sistemi ise yerel kullanıcıların mekansal pratiklerini içeren, parçalı tasarım

anlayışı ile kentin değişim ve dönüşüm dinamiklerinden etkilenecek oluşan, kullanıcıların kimlikleri ile şekillenen katmanlı ve organik bir dokuya sahiptir. Bu Üniversite kampüs kullanıcıları, eğitim süreleri veya zamansal kısıtlar doğrultusunda kampüs alanı ve çevresiyle etkileşime geçen, küresel dinamiklerin oluşturduğu toplanma /bir araya gelme faaliyetini yansıtan mekanları kullanan, tüketici konumunda olan geçici kullanıcılarıdır. Mahalle sakinleri ise "yer" ile doğrudan ilişki kuran, mekânsal pratikler ve sosyal ilişkiler ile yeri dönüştüren ve yeniden üreten sabit kullanıcılarıdır. Bu iki kullanıcı grubunun karşılaştığı kentsel boşluklar bu çalışmada yeninden ve sürekli üretme potansiyeline sahip olan kentsel eşikler olarak ele alınmış ve sabit ve geçici kullanıcı gruplarının bir araya gelmesine yol açtığı için zamansal kopmaların olduğu heterotopik mekan özelliği gösteren, melez oluşumlara yol açan, bulunduğu çevreyi dönüştürme potansiyeli olan üçüncü mekanlar olarak işlevlendirilmiştir.

2.2. Melez "Üçüncü Mekan"ların İlişkiselliklerinin Tanımlanmasında Bir Araç Olarak Rizom (Kök-Sap)

Rizom kavramı biyolojik olarak "rhizo" kökünden türemiş olan, yatayda genişleme imkan olan yumru biçiminde yatayda genişleyebilen bitki formu olarak tanımlanmaktadır. Deleuze ve Guattari ise rizom kavramını "ağ biçimli, ilişkisel ve çapraz bir düşünme sürecini ve var olmanın bir tarzını, bu haritanın yapısının sabit bir öz olarak tasarlanması olmaksızın haritalayan bir kavram" (Deleuze ve Guattari ,1987, s.12) olarak ele almıştır. Rizomatik oluşumlar çok yönlü düşüncelerden beslenen, onu oluşturan parçalar arasındaki ilişkilere ve bağlantılara odaklanan, hiyerarşik ağaç düzeninin tersine rastlantısal ortaklıklara olanak sağlayan, üreticiliği tetikleyen, başlangıcı ve sonu bulunmayan, yaratıcı edimleri barındıran, açık uçlu bir sistemdir. Sabit ve belirli organizasyon kuralları olmayan ve etkileşim ağı yaratan bir sistem olarak da tanımlanabilir. Merkezisizleşme olarak da tanımlanan (Massumi, 1992) bu kavram kendi sürecinin oluşum sürecine de olanak sağlamaktadır. Deleuze ve Guattari rizomu (köksap) şu şekilde tanımlar:

"köksap ne bir'e indirgenebilir, ne de çok'a.. birimlerden değil boyutlardan, yada daha doğrusu hareketli yönlerden oluşur. Başı ve sonu yoktur, yalnızca ortası vardır, oradan biter ve taşar. Çokluklar kurar" (Deleuze & Guattari, 1980, s. 31).

Hiyerarşik olmayan ağları tanımlamak için metaforik ve felsefi olarak kullanılan rizom başı ve sonu olmayan, arada olma haliyle (interbeing, intermezzo) ağı oluşturan ilişkiselliklerin ve parçaların bütünden daha anlamlıdır. Rizom, bağlantı, heterojenlik , çokluk özelliklerine sahip olup, içsel dinamikler ile şekillenen, kendi mekanizmasını kurabilen, farklılıklardan oluşan kendi örüntüsünü yaratan bir sistem önerisi sunar. Bu sistemde parçalar birbirleriyle farklı şekillerde bağlanabilme, kopabilme, birleşebilme, çoğaltılabilme özelliğine sahiptir.

Rizomun yarattığı ilişkisel ortam, akışların, kopmaların, birlikteliklerin yaşandığı mekansallıklara olanak sağlar. Yeni durumlara ve mekansal oluşumlara açık olma, yerel ve küresel dinamikler doğrultusunda hibrit oluşumlara olanak sağlama, deneySELLIKLERE açık olma, devingen ve çok işlevli olma, rastlantısallıklara, karşılaşmalara olanak sağlama gibi nitelikler köksap yapıya sahip kentler, kentsel bölgelerin, yapıların özellikleri olarak sayılabilir.

3. ÜNİVERSİTE VE KAMPÜS KAVRAMININ ZAMANSAL DÖNÜŞÜMÜ VE KISA TARİHÇESİ

Ortaçağ döneminde kilisenin etkisiyle avlulu yapı tipinde içedönük olarak tasarlanan ve meslekler ve uzmanlık alan eğitimlerini içeren programlara sahip yapılar ilk üniversite binaları olarak kabul edilmektedir. Dinsel otoritenin etkisiyle kent ile ilişkisi olmayan bu yapılar kent içerisinde tekil bloklar halinde inşa edilen Oxford ve Cambridge üniversiteleriyle özgürlüğüne kavuşmuştur. 1933 de toplanan CIAM konferansında üniversitelerin mekansal genişleme potansiyeli, arsa fiyatlarındaki artış, kent nüfusunun artması gibi sebeplerle kent dışında konumlanmasına karar verilmiş ve üniversitelerin kentsel yaşamdan ilk kopuşu gerçekleşmiştir. İlk olarak Amerika'da inşası başlayan kent

dışı üniversite yerleşkeleri dönemin mimari anlayışını yansıtan tuğla yapılardan oluşan, klasik üslupta inşa edilen binalardan oluşan, yeşil alanlar ile bütünleşen, kent ile ilişkisi oldukça sınırlı alanlara dönüşmüştür. Avrupa'da ise benzer şekilde çeşitli yerleşke planlarına sahip üniversite kampüsleri ortaya çıkmıştır. Kent kampüslerini simgelenen oxbridge tipolojisine tepki olarak Amerika'da ortaya çıkan redbrick akımı kent dışı kampüslerin ilk temsilidir.

Üniversitelerin Türkiye'deki gelişim süreçlerini zamansal olarak cumhuriyet öncesi, cumhuriyet dönemi ve cumhuriyet sonrası; tipolojik olarak işlev değişikliğine uğrayan tarihi yapılar, kent içi üniversite yapıları, kent içi kampüs ve kent dışı kampüs olarak dört grupta incelemek mümkündür. Türkiye'de ise İznik ve Süleymaniye'de inşa edilen ve sonrasında İstanbul ve diğer kentlerde gözlemlenen külliye yapıları ilk üniversiteler olarak tanımlanırken Osmanlı Dönemi'nde denizcilik, kara ve hava okulları, tıp ve cerrahhane, adliye ve edebiyat, öğretmen okulu, sanayi nefise mektebi ilk yükseköğretim kurumları olmuştur. Cumhuriyet sonrasında kent üniversitesi anlayışıyla kent içerisinde tekil binalardan oluşan üniversite binalarının yerini (Ankara ve İstanbul Üniversiteleri Fen-Edebiyat Fakülte yapıları, Taşkılla Mimarlık Fakültesi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Fakültesi) 1950'lerden sonra kent dışı kampüslerine bırakmıştır (Vanlı, 2006). Yıldız Teknik Üniversitesi Beşiktaş Kampüsü, Bilgi Üniversitesi Silahtarağa Kampüsü ise kentsel doku içerisinde yer alan sınırlar ile kentsel yaşamdan ayrılan kent içi üniversite kampüsü örneklerindendir. Bursa Teknik Üniversitesi Yıldırım Kampüsü de benzer şekilde kent içi üniversite tipolojisinin örneğidir.

Kent üniversiteleri ve kent içi kampüsler, global kullanıcı kitlesini bünyesinde barındıran üniversite kullanıcıları ile kent sakinlerinin karşılaştığı, yeni kültürler ve kimlikler ürettikleri melez mekanların ürünü olan üçüncü mekanların oluşmasına yol açmaktadır. Kafe, restoran, kütüphane, kültür merkezi gibi yapıları çevrelerde karşılaşılan farklı kimlikler burada yan yana olmaktadır. Ancak bu çalışma farklı kullanıcı gruplarının yeni melez mekanları olan kentsel boşluklara odaklanmaktadır. Ayırt edici kimliğiyle kentsel dokudan ayrılan, yerel dokusunu kaybetmemiş olan Bursa 152 Evler Mahallesi içerisinde konumlanan Bursa Teknik Üniversitesi Yıldırım Kampüsü global çekim noktası olarak yerel kimliğe nüfus etmekte ve yereli dönüştürmektedir. Bu dönüşümün ve yeni oluşumların mekansal olarak gözlemlenebildiği, melezliğe uygun olarak esnek ve üretkenliğin teşvik edildiği üçüncü mekanlar tasarımı için mahalle içerisinde farklı karaktere sahip kentsel boşluklar tespit edilmiş ve önerilen yeni kampüs yerleşim modelinin bir parçası olarak ele alınmıştır.

4.MELEZ “ÜÇÜNCÜ MEKAN” TASARIMINDA BİR ARAÇ OLARAK SPACE- SYNTAX

Melez mekanların tasarımı için bir araç olarak görülen Space Syntax (mekan dizimi) yöntemi ile kentsel aksların potansiyellerini ortaya çıkarılmıştır. Deneyim ve gözlemlerle desteklenen bu analiz sonucunda kentsel boşlukların hangi işlevlere sahip melez mekanlar üreteceği ve mekan programları belirlenmiştir.

Hillier vd. (1987) space syntax'ı temsil, analiz ve yorum için bir model olarak tanımlamaktadır (Hillier, vd, ,1987, s.217). Space syntax kentsel doku ve sosyal ilişkiler hakkında ilişki kurmada veri sağlamaktadır. Mekansal altlık veya hareketinin ve mekansal kullanım amacını doğrudan etkilemektedir. Mekansal altlık içerisinde en iyi erişilebilir yakınlıkları ölçmek, birbiri ile ilişkili mekansal ağ içerisinde izole ve ilişkili mekanları tespit etmek için kullanılır (Hillier, vd, ,1987).

Mekan dizim yöntemi kullanılarak yapılan bütünleşme (integration), görünürlük (visibility), bağlanabilirlik (connectivity) analizleri ile seçilen kentsel dokudaki veya hareketlerinin potansiyelleri incelenmiş ve bu akslar üzerinde yer alan kentsel boşlukların mekansal ve program atik nitelikleri belirlenmiştir.

Bütünleşme analizleri ile yerel kullanıcılar ve kentsel mekanı deneyimleyen ziyaretçilerin en sık ve en düşük yoğunlukta kullandığı akslar tespit edilmiştir. Yerel

bütünleşme (local integration) değeri tüm mekânsal sistem içerisinde seçilen bölgenin erişilebilir ve bağlanabilir niteliğini temsil eden ve hareketlerinin niteliğini ortaya koyan bir değerdir. Global bütünleşme (global integration) değeri ise her mekânın genel erişilebilir ve bağlanabilir niteliklerini ortaya koymaktadır. Bir alanın global bütünleşme değeri ne kadar yüksekse diğer alanlardan erişilebilirliği o kadar fazla olmaktadır. Yüksek bütünleşme değeri olan alanlar insanların iletişime geçtiği, toplanma mekanları olma özelliğine sahiptir. Global bütünleşme değeri yüksek alanlar yerel unsurların dışarı açılmasına ve yeni ortaklıklar kurulmasında elverişli alanlardır.

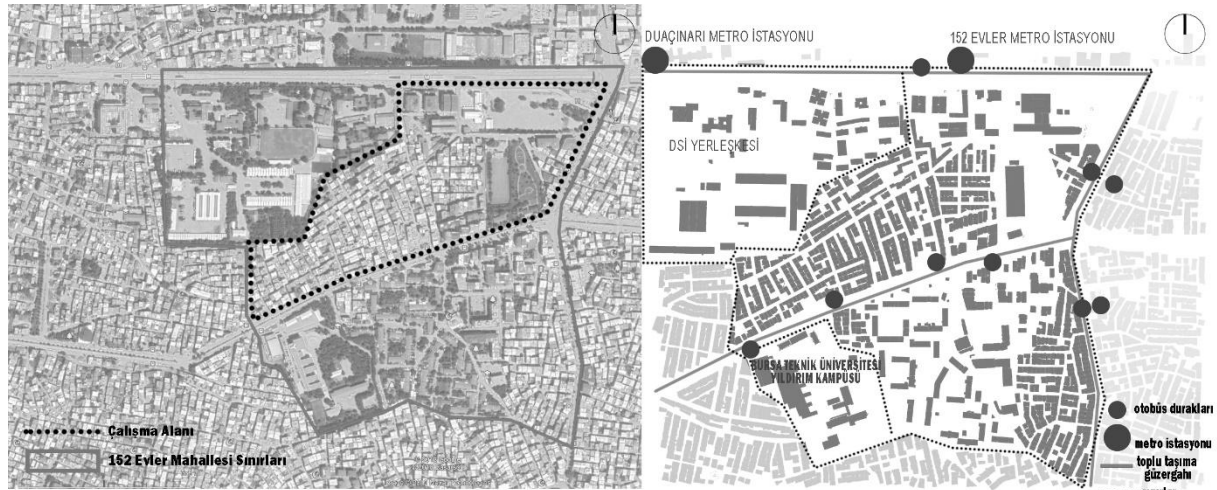
Bağlanabilirlik (Connectivity) analizi ise bir mekanla ilişkili olan derinliklerin miktarını ifade eder. Bir mekâna bağlanan komşuların sayısı olarak tanımlanan bu yerel değer ne kadar yüksekse erişilebilirlik düzeyi de o kadar yüksektir.

Görünürlük analizi (VGA- visibility Graph Analysis) ise seçilen nokta boyunca görüntü analizlerinin yapılması yoluyla elde edilir ve hangi alanların daha fazla veya daha az kullanıldığını gösterir. Sokak boyunca görsel olarak bütünleşik değeri yüksek alanlar kentsel olarak tercih edilirliliği yüksek ve çekici alanlardır. Bu alanlar yayaların uzun zaman geçirmek istedikleri mekanlar olduğu için yaya hareketlerinin yavaşladığı, sokak üzerinde ticari aktiviteler için uygun alanlar olarak değerlendirilirken, görsel bütünleşme değeri düşük olan alanlarda konut girişlerinin konumlanması güvenlik açısından doğru bir seçimdir.

5. 152 EVLER MAHALLESİ'NDE YEREL VE KÜRESEL ETKİLEŞİMİN YARATTIĞI MELEZ "ÜÇÜNCÜ MEKANLAR" VE RİZOMATİK KAMPÜS YERLEŞİM MODELİ ÖNERİSİ

5.1.Mekansal Analizler

Bursa'nın Yıldırım ilçesine bağlı olan 152 Evler mahallesinde, 2010 yılında Bursa Teknik Üniversitesi Yıldırım Kampüsü konumlanmıştır. Kuzeyde Ankara Caddesi, batıda Prof. Tezok Caddesi ile sınırlı olan mahallenin içerisinden geçen Eğitim Caddesi, üniversiteye erişimi sağlayan ana ulaşım aksıdır. Ankara Caddesi üzerinde yer alan 152 Evler metro istasyonu üniversiteye ve mahalleye ulaşımı sağlayan bir diğer ulaşım noktasıdır. Ana ulaşım aksları, metro durakları ve mahallenin kuzey bölümündeki konut dokusu ile çevrili olan yaya ve araç aksları, mahalle sakinleri ve üniversite kullanıcılarının karşılaştığı, heterotopik özellik gösteren alanlardır (Şekil 2).

Şekil 2. 152 Evler Mahallesi sınırları ve ulaşım güzergahları

Mahalle içerisinde Devlet Su İşleri Yerleşkesi (DSİ), Bursa Teknik Üniversitesi Yıldırım Kampüsü gibi büyük yarı-kamusal alanlar ile birlikte farklı mekansal nitelikte konutlar bulunmaktadır. Mahallenin kuzeyinde kentsel dönüşüme giren yedi ve on katlı apartman blokları hariç en fazla beş katlı informal konut yerleşimleri gözlenirken, kampüsün batı

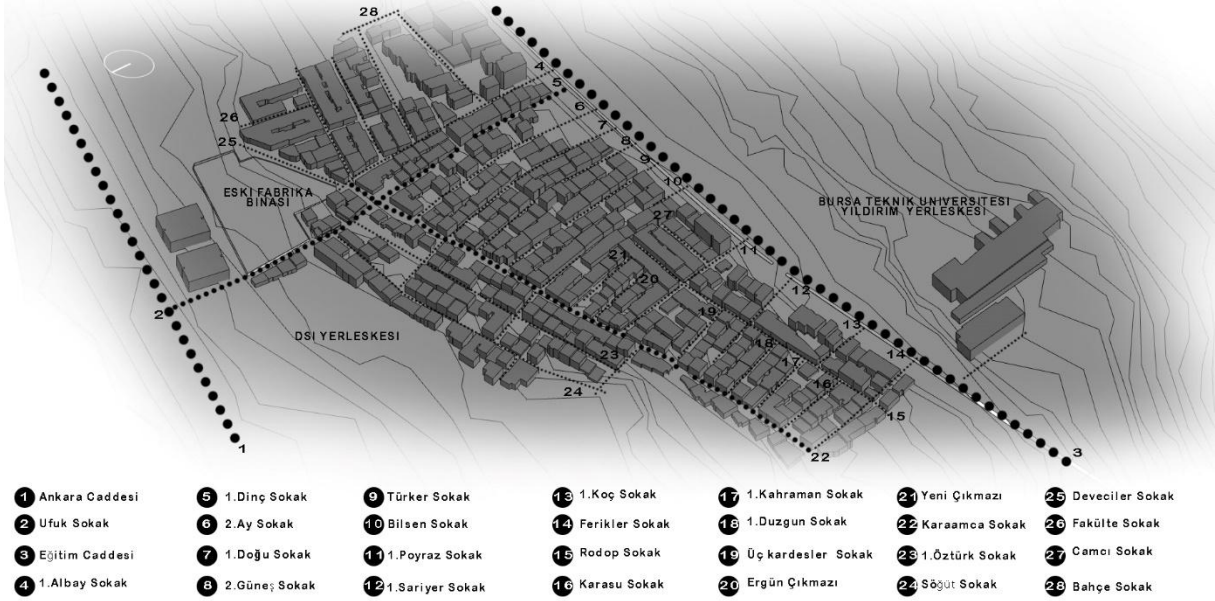
bölümünde bahçesi olan müstakil göçmen konutları yer almaktadır. İnformal konut yerleşimleri farklı konut sahibi veya kiracıardan oluşabildiği gibi aile apartmanı olarak konutun değişen nüfus sayısına göre eklenilerek büyüyen konutlar olma özelliği göstermektedir.

Şekil 3. 152Evler Mahallesi kuzey bölümüne ait görseller (a: şahıslara ait bahçe alanları, b: konut dokusu, c: çocukların toplanma alanları, d: depo olarak kullanılan fabrika binası), kaynak: yazar arşivi

Mahallenin kuzey bölümünde sokak genişlikleri oldukça dar olup yapı kalitesi yönünden oldukça düşük konutlar bulunmaktadır. Apartmanların ve müstakil konutların kapıları doğrudan sokağa açılmaktadır. Sokaklar üzerinden yayalar için kaldırım bulunmamaktadır. Çocuk oyun alanı, araba park yeri gibi alanlar mahalle içerisinde yer almamaktadır. Apartmanların ve müstakil konutların çatıları, bitki yetiştirmek, yöresel yiyeceklerin üretilmesi, halı- kilim ve ev eşyalarının temizlenmesi gibi amaçlarla kullanılmaktadır. Mahalle içerisinde birbirine yakın olarak konumlanan balkonlar kullanıcılar tarafından kullanım oranı düşüktür. Sokağa bakan pencereler mahremiyetin sağlanması için içerisinde görülmeyeceği şekilde kapatılarak kullanılmaktadır. Konutların pencere ve kapılarında yoğun güvenlik önlemlerinin alındığı görülmektedir. Çocuklar oyun alanı olarak yolu kullanmakta ve yayalar yol üzerine park eden arabaların ve hareket halinde bulunan araçların arasından yürüme imkânı bulmaktadır (Şekil 3). Şekil 4 mahallenin kuzey bölümüne ait kentsel dokuyu ve ulaşım akslarını göstermektedir.

Ankara Caddesi ve Eğitim Caddesi toplu taşıma güzergahları olan en yoğun araç trafiğine sahip akslardır. İkincil olarak 2. Ufuk Sokak ve devamı olan 1. Dinç Sokak, Karaamca Sokak araç trafiğinin en yoğun gözlemlendiği sokaklardır. Karaamca Sokak üzerinde depo ve dükkanların varlığı, araç sayısını arttırmaktadır. Bölgede oturan konut sakinleri ise özel araçlarını sokak üzerinde konumlandırmakta veya mahallede bulunan kentsel boşlukları otopark olarak kullanmaktadır.

Şekil 4. 152 Evler Mahallesi ulaşım aksları

Mahallede yapılan işlev analizinde zemin katların çeşitli ticari faaliyetler için kullanıldığı görülmüştür. Mahalle içerisinde yer alan kentsel dokuda, 2.Ufuk Sokak üzerinde fırın, mobilyacı, üretim atölyesi, depo, özel eğitim kurumu ve pvc üretim atölyesi olarak kullanılan fabrika yapısı, Karaamca Sokak üzerinde bakkal, kahve üretim ve satış birimi, Ferikler Sokak üzerinde terzi, mobilyacı ve depo alanları bulunurken, birçok ticari birimin Prof. Tezok ve Eğitim Caddesi üzerinde konumlandığı tespit edilmiştir (Şekil 5). Üniversitenin bölgeye gelmesiyle emlakçı, kafe, pastane gibi ticari birimlerin açıldığı görülmüştür. Eğitim Caddesi aksında çok sayıda kahvehane varlığı tespit edilmiştir.

Şekil 5. 152 Evler Mahallesi zemin kat kullanım haritası

Yerel kullanıcıların sosyo- ekonomik ve kültürel durumlarının düzeyi, erkeklerin kamusal mekânda var olmasına yol açarken, kadınların kentsel yaşamda varlığının kısıtlanmasına

sebebi olmaktadır. 152 Evler Mahallesi'nin güney bölümünde, Eğitim Caddesi üzerinde konumlanan Bursa Teknik Üniversitesi Yıldırım Kampüsü mahallenin parçalı kentsel dokusundan oldukça farklı büyüklük ve ölçekte inşa edilen yeni eğitim binası mahallenin sosyal yaşamında ve fiziksel dokusunda farklılaşmaya yol açmıştır. Kampüs içerisinde idari blok olarak kullanılan bina üniversitenin kurulumundan önce alanda var olan eski kaymakamlık binası olup sonrasında Uludağ Üniversitesi Eğitim binası olarak kullanılmıştır. Günümüzde Bursa Teknik Üniversitesi idari ve akademik personelin bir bölümünün odalarının bulunduğu bina yeni okul binasından oldukça farklı tasarım diline sahiptir. Kampüs içerisinde yer alan koruluk, mahallenin tek yeşil alanı olarak gözlemlenmekte ve sadece üniversite personeli ve öğrenciler tarafından kullanılmaktadır. Kampüs içerisinde yer alan futbol sahası, mahalle sakinlerine, çocuklara hizmet etmekte ve ilköğretim okullarının etkinlikleri için kullanılmaktadır.

Şekil 6. 152 Evler Mahallesi'nde konumlanan Bursa Teknik Üniversitesi Yıldırım Kampüsü (a-üniversitenin kentsel doku ile ilişkisini gösteren hava fotoğrafı, BTÜ foto arşivi, b-üniversite binası girişi ve toplanma meydanı, yazar arşivi, c- kampüs içerisindeki yeşil doku, yazar arşivi)

Kampüs içerisinde öğrencilerin barınma ihtiyaçları için yurt imkânı bulunmaktadır. Mahalle kullanıcılarının düşük sosyo- kültürel düzeyi, barınmaya yönelik konutların bulunmaması, düşük yapı kalitesi, sosyal imkanların kısıtlı olması öğrencilerin üniversiteye yakın konumda ikamet etmemesine yol açmaktadır. Akşam saatlerinde mahalle içerisinde güvenlik endişesinin yaşanması, sokakların ıssızlaşması, üniversitenin akşam saatlerinde kullanılmamasına neden olmaktadır. Mahalle kent merkezine sadece 5 km uzaklıkta olmasına rağmen kent ile bağlantısı oldukça kopuktur. Öğrencilerin kırtasiye, barınma, çalışma alanlarına olan ihtiyaçları ve mahalle içerisinde bunları karşılayamamaları, üniversite kullanıcılarının okul ve çevresinde vakit geçirmeden dağılmalarına yol açmaktadır (Şekil 6).

5.2. Space- Syntax Analizi ve Gözlemsel Veriler

Kampüsün Eğitim Caddesi'ne açılan giriş kapısı yaya hareketliliğinin yüksek oranda gözlemlendiği bir noktadır. Eğitim Caddesi yerel ve global bütünleşme değerleri yüksek olarak ölçüldüğü bu caddede yaya ve araç hareketliliğinin, karşılaşmaların ve sosyal etkileşim yüksektir. Global bütünleşme değeri Eğitim caddesi, Prof. Tezok ve Ankara caddesi üzerinde en yüksek, Karaamca sokak, 1.Poyraz sokak, Bilsen sokak, 1. Albay sokak, 2. Ufuk sokak, 1. Dinç sokak, 1. Sarıyer sokak ve 1. Damla sokak üzerinde orta yükseklikte çıkmıştır. Yerel bütünleşme değeri ise Karaamca sokak, 1. Okul sokak, 1. Öztürk sokak, 1. Hastane sokak, 2. Ufuk sokak, Prof. Tezok Caddesi ve Eğitim caddesi değerleri yüksek olarak ölçülmüştür (Şekil 7).

Şekil 7. 152 Evler Mahallesi yerel ve global bütünleşme haritası

Global bütünleşme değeri yüksek olan akslar kentin bütünü ile ilişkisi daha yüksek olan, yerel ve kent kullanıcılarının karşılaşma imkanlarının fazla olduğu alanlardır. Yerel bütünleşme değeri yüksek olan akslar ise yaya hareketliliğinin yüksek, yerel kullanıcıların sosyal etkileşimlerinin yoğun olduğu bölgelerdir. Metro çıkışının konumlandığı Ankara Caddesi'nden üniversite kampüsüne ulaşımı sağlayan 2. Ufuk Caddesi ve Karaamca Sokak öğrenci ve yaya sirkülasyonunun en yüksek olarak gözlemlendiği akslardır. Eğitim Caddesi ve Karaamca Sokak arasında konumlanan çok sayıda tali aks, kampüse erişimi sağlamakta ve öğrenciler tarafından farklı yoğunluklarda kullanılmaktadır. Karaamca Sokak üzerinde bakkal ve küçük ticari birimlerin varlığı da sosyal etkileşimi arttıran bir diğer etmendir. Karaamca ve Eğitim Caddesi'ni birbirine bağlayan Ferikler Sokak üzerinde ise terzi, kahveci, mobilyacı gibi yerel işletmelerin varlığı sokak kullanım yoğunluğunu etkilemektedir. Ayrıca yerel bütünleşme değeri düşük çıkan Rodop Sokak üzerinde perşembe günleri kurulan pazar ile yaya yoğunluğu oldukça artmaktadır.

Şekil 8. 152 Evler Mahallesi bağlanabilirlik ve görünürlük analizi

Ankara ve Prof. Tezok caddeleri kesişiminde ve Eğitim Prof. Tezok Caddeleri kesişiminde yer alan kavşak bölgeleri Görünürlük düzeyi en yüksek noktalar olarak ölçülmüştür. Yıldırım Kampüsü'nün girişinin konumlandığı bölgede Eğitim Caddesi'nin görünürlük değeri düşük, batı yönünde yüksek çıkmıştır. Üniversitenin giriş - çıkış kapısının olduğu noktada görünürlük değerinin düşük çıkması güvenlik açısından olumlu bir durumdur. Eğitim Caddesi'nin batı bölümü boyunca yükselen görünürlük değeri, bu bölgede planlanan mekânsal müdahalelerde ticari aktiviteler için uygun, yayaaların uzun zaman geçirmek istediği bölgeler olarak tasarlanması gerektiğini ortaya koymaktadır. Ankara caddesi ve Eğitim Caddesi arasında bulunan kılcal akslardan 1. Albay Sokak, Türker Sokak, Bilsen Sokak, 1. Poyraz Sokak ve Prof. Tezok Caddesi'ne dik çıkan 1. Hastane Sokak görünürlük değeri diğer akslara göre yüksek olan, yaya hareketlerinin yavaşladığı

ve kentsel cazibesi yüksek alanlardır. Bu nedenle bu sokaklarda yapılan müdahalelerde yayaların zaman geçirmekten hoşlanacağı, sokağın canlılığını olumlu yönde etkileyen işlevler seçilmelidir. Eğitim Caddesi, Prof. Tezok Caddesi'nin kuzeyi, Ankara Caddesi, Karaamca Sokak, 1. Dinç Sokak ve 1. Sarıyer Sokak bağlanabilirlik değeri yüksek akslar olup erişilebilirlik düzeyleri bakımından avantajlı konuma sahiptir (Şekil 8).

5.3. 152 Evler Mahallesi Melez "Üçüncü Mekan" Tasarımı ve Rizomatik Ağ Sistemi Önerisi

Space syntax analizlerine paralel olarak mahalle içerisinde işlevlendirilmek üzere kentsel boşluklar tespit edilmiştir. Aşağıdaki görselde kırmızı olarak işaretlenen melez üçüncü mekan birimleri, mahallenin yerel dokusu, mekansal kullanım biçimleri, sokak dokusu ve sosyal yaşam unsurları doğrultusunda üniversite- kent etkileşiminde melez mekanlar olarak ele alınmıştır (Şekil 9). Bu melez üçüncü mekanlara, mekan dizim analiz sonuçlarına göre program önerisi getirilmiştir. Program önerileri kurulması planlanan rizomatik kampüs yerleşim modelinin temelini oluşturmaktadır.

Şekil 9. Melez "üçüncü mekan" tasarımı için tespit edilen kentsel boşlukların konumları

Rizomatik kampüs yerleşim sisteminin birimleri olan bu mekanların programlarının belirlenmesinde yerel ve global bütünleşme değerleri büyük ölçüde etkili olurken, sokakların erişilebilirlik düzeyini ifade eden bağlanma değerleri sokak ölçeğinde yapılması planlanan müdahaleler için altlık oluştururken, görünürlük analizi (VGA) ise aşağıdaki tabloda mekânsal algı ve güvenlik hissi düzeyi olarak tabloda işlenmiştir. Yerel ve global bütünleşme değeri, mahallenin mekansal örüntüsünü oluşturan ulaşım akslarının niteliğini ortaya koymuştur. Global ve yerel entegrasyon değerleri düşük olan akslar üzerinde yer alan melez üçüncü mekanlar "sessiz mekan", global entegrasyon değeri düşük yerel entegrasyon değeri yüksek akslar üzerinden yer alan melez üçüncü mekanlar "yerel kullanıcı odaklı mekan", global entegrasyon değeri yüksek yerel entegrasyon değeri düşük akslar "öğrenci odaklı mekan", her iki bütünleşme değeri yüksek olan akslar üzerinde konumlanan melez üçüncü mekanlar ise "yaratıcılık aktivitesi yüksek mekan" olarak kodlanmıştır (Tablo 1).

Tablo 1. Melez üçüncü mekanlar için mekan dizim yöntemi kullanılarak geliştirilen program önerileri

Sokak Adı	Global Integration (r1)	Local Integration (r3)	Connectivity	kentsel boşluk sayısı	kentsel boşluk m2	öneri tasarım program içeriği	mekan karakteristiği	mekanda çevresel algı düzeyi ve güvenlik hissi	öneri program renk kodu
Ferikler			111	1	100m2	toplama ve buluşma (global) + yerel kullanıcılar aktif kullanabilir	yaratıcılık aktivitesi yüksek (kullanıcı çeşitliliği maksimum, karma kullanımı)	orta	
Karasu			96.9333	1	88m2	global ve yerel düşük	sessiz mekanlar	düşük	
1.Kahraman			102.75	2	114m2+ 101m2	global ve yerel düşük	sessiz mekanlar	orta	
1.Düzgün			123	1	52m2	global ve yerel düşük	sessiz mekanlar	orta	
1.Sarıyer			141.667	1	330m2	toplama ve buluşma (global) + yerel kullanıcılar aktif kullanabilir	yaratıcılık aktivitesi yüksek (kullanıcı çeşitliliği maksimum, karma kullanımı)	orta	
Üç Kardeşler									
1.Poyraz			164.357	1	313m2	toplama ve buluşma (global) + yerel kullanıcılar aktif kullanabilir	yaratıcılık aktivitesi yüksek (kullanıcı çeşitliliği maksimum, karma kullanımı)	orta	
Ergün Sokak			88					düşük	
Yeni			77	1	119m2	global ve yerel düşük	sessiz mekanlar	düşük	
Bilgen			116.111	3	108m2+67 m2+ 167m2	toplama ve buluşma (global) + yerel kullanıcılar aktif kullanabilir	yaratıcılık aktivitesi yüksek (kullanıcı çeşitliliği maksimum, karma kullanımı)	orta	
Türker			101.202					orta	
2.Güneş			80.0435	2	83m2+73m2	toplama ve buluşma (global) + yerel kullanıcılar aktif kullanabilir	yaratıcılık aktivitesi yüksek (kullanıcı çeşitliliği maksimum, karma kullanımı)	düşük	
1.Doğu			108.16	3	533m2+260m2+ 515m3	toplama ve buluşma (global) + yerel kullanıcılar aktif kullanabilir	yaratıcılık aktivitesi yüksek (kullanıcı çeşitliliği maksimum, karma kullanımı)	orta	
2.Ay			83	7	66m2+ 60m2+148m2+502	toplama ve buluşma (global) + yerel kullanıcılar aktif kullanabilir	yaratıcılık aktivitesi yüksek (kullanıcı çeşitliliği maksimum, karma kullanımı)	düşük	
1.Dış			139.174	5	105m2+50m2+83m 2+148m2+502m2	toplama ve buluşma (global) + yerel kullanıcılar aktif kullanabilir	yaratıcılık aktivitesi yüksek (kullanıcı çeşitliliği maksimum, karma kullanımı)	orta	
1.Albay			126.048					orta	
1.Şenay			140.233					orta	
1.Bahçeli			56.7442	1	151m2	global ve yerel düşük	sessiz mekanlar	düşük	
Devediler			230.758					çok yüksek	
Fakülte			79.6667	1	90m2	global ve yerel düşük	sessiz mekanlar	düşük	
Nil			65.1333					düşük	
2.Ufuk			233.241	2	162m2+ 73m2	global değer düşük + yerel kullanıcılar çok aktif kullanabilir	yerel kullanıcı odaklı	çok yüksek	
1.Ertuğrul			61.75					düşük	
1.Süley			48.3	3	533 m2+ 108m2+260m2	global ve yerel düşük	sessiz mekanlar	çok düşük	
1.Ötörk			106.919	4	162m2+533m2+112 m2+108m2	global değer düşük + yerel kullanıcılar aktif kullanabilir	yerel kullanıcı odaklı	orta	
1.Ipek			126.8					orta	
Karamca			250.351	4	87m2+105m2+119 m2+88m2	global değer düşük + yerel kullanıcılar aktif kullanabilir	yerel kullanıcı odaklı	çok yüksek	
Rodop			113.635	1	101m2	yerel değer düşük + toplama ve buluşma (global)	öğrenci odaklı	orta	
Camco			26.9231					çok düşük	
1.Yücel			160.152					yüksek	
1.Koç			138					orta	
Efsane			56.7					düşük	
Ankara Caddesi			234.136					çok yüksek	
Prof. Tüzük			408.853					çok yüksek (maksimum)	
Eğitim			189.406	3	313m2+ 519m2+ 502m2	toplama ve buluşma (global) + yerel kullanıcılar aktif kullanabilir	yaratıcılık aktivitesi yüksek (kullanıcı çeşitliliği maksimum, karma kullanımı)	çok yüksek	

Program Önerisi Lejant

Öğrenci odaklı
yerel kullanıcı odaklı mekan
sessiz mekan
yaratıcı mekan (kullanıcı çeşitliliği max)

Space-Syntax Lejant

Yüksek
Düşük

Global ve yerel bütünleşme değerlerinin belirleyici olduğu programları ile mahalle içerisinde konumlanan melez üçüncü mekanlar kentsel dokunun içerisinde mahallenin yerel dokusundaki boşluklara eklenilerek rizomatik kampüs yerleşim sisteminin parçasını oluşturmaktadır (Şekil 10). Dört farklı program önerisi içerisinde yaratıcı mekanların sayısının fazla olması ve bu mekanların bağlantırlık düzeyi yüksek olan akslar çevresinde örgütlenmesi üniversite- kent etkileşiminde paylaşımın ve etkileşimin yüksek olduğu çoklukların, rastlantısalılıkların mekanı olan rizomatik ilişkilerin oluşmasında önem taşımaktadır. Yaratıcı mekan, geçiş, sessiz mekan geçirimsiz, öğrenci odaklı ve yerel kullanıcı odaklı mekanlar ise yarı- geçiş olarak rizomatik kampüs yerleşim sistemi içinde konumlanmıştır (Tablo 2). Sokak silüeti içerisinde melez üçüncü mekanların konumları Tablo 3'te gösterilmiştir.

Şekil 10. Melez "Üçüncü mekanların" mahalle içerisindeki konumları

Tablo 2. Melez üçüncü mekanlar için mekansal öneriler

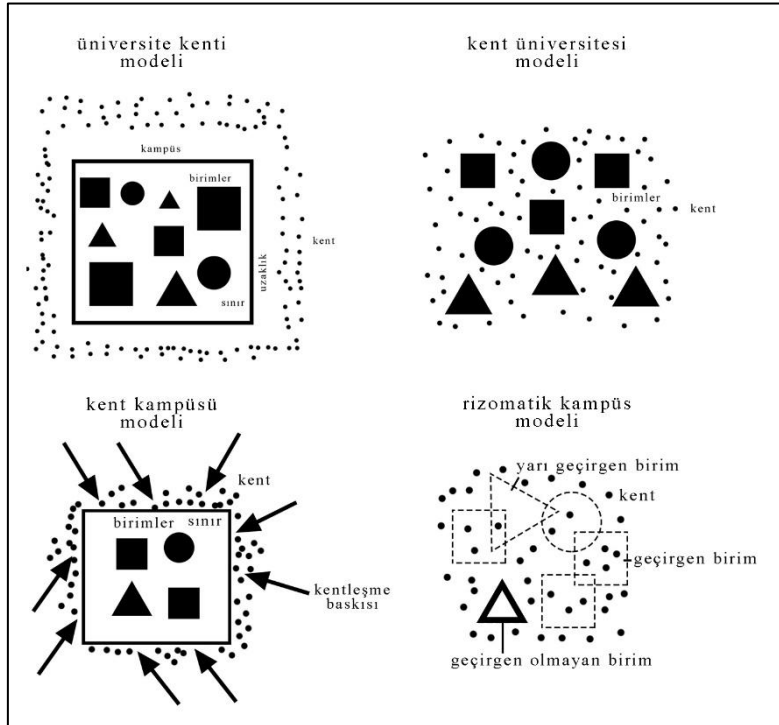
Program kodu	Rizomatik kampüs yerleşim sistemindeki konumu	Mekansal öneri
sessiz mekan	geçirgen olmayan (geçirimsiz)	akademik birimler, ofis alanları, kütüphane, konaklama birimleri
yaratıcı mekan	geçirgen	sanat galerisi, sergi ve performans mekanları, workshop ve atölye mekanları, sunum ve seminer odaları
yerel kullanıcı odaklı mekan	yarı geçirgen	kadın ve çocuklar için sosyal alanlar, çocuk oyun alanları, kütüphane, kadınlar için üretim merkezleri
öğrenci odaklı mekan	geçirgen olmayan (geçirimsiz)	konaklama birimi

Tablo 3. 152 Evler Mahallesi'nde melez üçüncü mekanların sokak kesitlerinde gösterimi

2. UFUK SOKAK			1. KAHRAMAN SOKAK		
2. GÜNEŞ SOKAK			FERİKLER SOKAK		
KARASU SOKAK			RODOP SOKAK		
BİLESEN SOKAK			FAKÜLTE SOKAK		
1. DİNÇ SOKAK					
2. AY SOKAK					
KARAAMCA SOKAK					
1. ÖZTÜRK SOKAK					
DOĞU SOKAK					
EĞİTİM CADDESİ					
152 EVLER MAHALLESİ					

6.SONUÇ

Literatürde var olan “kent kampüsü”, “üniversite kenti” “kent içi kampüs” sınıflandırmasına alternatif olarak geçirgen, yarı geçirgen ve geçirimsiz mekansal niteliğe sahip melez üçüncü mekanlardan oluşan “rizomatik kampüs yerleşim sistemi modeli” yapılan analizler sonucunda üretilmiştir. Gözlem ve mekan dizim yöntemlerinin uygulanmasıyla mahalle içerisinde yer alan kentsel boşluklar melez üçüncü mekanlar şeklinde tasarlanmıştır. Öğrenci ve mahallelinin ihtiyaçlarını karşılayan melez üçüncü mekanlar üniversitenin akademik, sosyal ve kültürel nitelikleri ile yerel mekansal örüntünün bir parçası olmuştur. Her kentsel mekanın fiziksel, sosyal ve kültürel kodlarıyla kendini sürekli yeniden var etme potansiyeline sahip olan “**rizomatik kampüs yerleşim sistemi**” modeli oluşturulmuştur. Melez mekansal ve programatik niteliğe sahip üçüncü mekan tasarımları rizomatik kampüs ağının mekansal birimleri olarak üniversiteye ve mahalleye hizmet vermektedir (Şekil 11).

Şekil 11. Mevcut kampüs tipleri ve önerilen rizomatik kampüs yerleşim sistemi modeli

Rizomatik kampüs yerleşim sisteminin uygulanması için getirilen öneriler mevcut kent dokusuna ve yeni melez üçüncü mekan tasarım birimlerine olmak üzere iki farklı şekildedir.

Mevcut kent dokusu için öneriler:

- Yaya yoğunluğunun yüksek olduğu 2. Ufuk, 1. Dinç ve Karaamca, Ferikler sokak yayalaştırılmalıdır. 1. Albay Sokak, Türker Sokak, Bilsen Sokak, 1. Poyraz Sokak, 1. Hastane Sokak kentsel cazibesi diğer sokaklara göre yüksek olup yayaların sokakta vakit geçirmesini sağlayan mekansal müdahalelerde bulunulmalıdır. Bu sokaklar üzerinde yer alan melez üçüncü mekanlar dışadönük mekanlar olarak tasarlanmalıdır.
- Doğrudan sokağa açılan konutlar Bursa'nın geleneksel sokak dokusunun bir parçası olsa da sokak üzerinde park halinde bulunan ve konut giriş kapılarına yakın olarak geçen araçlar güvenlik tehlikesi yaratmaktadır. Bu nedenle trafik akışı düzenlenmelidir.
- Mahallede çocuk oyun alanları bulunmamaktadır. Bu nedenle çocukların kendini güvende hissedeceği oyun alanları yaratılmalıdır.

- Yapı ve sokak kalitesini iyileştirmeye yönelik proje grupları oluşturulmalı, mimari ve sokak ölçeğinde projeler geliştirilmelidir. Yerle halkın gündelik yaşamı, üniversite öğrencilerinin ihtiyaçları doğrultusunda Bursa'nın yerel kimliği ve modern gereklilikler göz önüne alınarak yeni bir tasarım dili geliştirilmelidir.
- 2. Ufuk üzerinde, yoğun toplanma aksının bulunduğu alanda yer alan metruk fabrika binası, mahallenin ve üniversite öğrencilerinin ve personelinin kullanacağı ve etkileşime geçeceği kültürel ve sanatsal faaliyetler için bir merkez olarak yeniden düzenlenmelidir.
- Mahallede erkeklerin toplanma alanı olarak çok sayıda kahvehane bulunurken kadınların veya mahallenin bir araya geleceği toplanma alanları, sosyalleşme alanları bulunmamaktadır. Sosyal etkileşim mekanlarının çeşitliliği artırılmalıdır.

Yeni melez "üçün mekanlar" için öneriler:

Yapılan space syntax analizleri ve gözlemsel veriler ile mahallenin kuzey bölümünde mahalle ve üniversitenin etkileşiminin sağlanabileceği akslar ve kentsel boşluklar tespit edilmiştir. Sokak dokusu yerel ve global bütünleşme değerleri, bağlanabilirlik ve görünürlük analizleri mahallenin sosyo-kültürel yapısı ve sosyal etkileşimler için potansiyellerini ortaya koymuştur. Yapılan analizler doğrultusunda mahalle içerisinde üniversite öğrencilerinin yararlanabileceği barınma, sosyal ve kültürel mekanlar tasarlanmalıdır. Mahalle içerisinde tespit edilen ve metruk halde bulunan kentsel boşluklar mahalle ve öğrencilerin ihtiyaçları doğrultusunda ele alınmalıdır. Üçüncü mekan kavramı doğrultusunda ele alınan bu kentsel boşluklar, global dinamikler doğrultusunda şekillenen ihtiyaçlar ile yerel kimliğin varlığını reddetmeden yeni çözümler ve birliktelikler üreten hibrit mekanlar olarak düşünülmektedir. Global gerekliliklerin yerel imkanlar ile bütünleşmesine olanak sağlayan, esnek mekan kurgusu ile tasarlanacak bu mekanlar, literatürde yer alan kent dışı kampüs, kent içi kampüs ve kent kampüsü olmak üzere üç grupta incelenen üniversite yerleşke sistemlerine alternatif olarak melez mekansallıkları barındıran, mahalle ile entegre olan, eğitim, sosyalleşme, barınma ve kültürel birimlerinin bir bölümünün mahalleye dağıldığı, esnek birimlerden oluşan ve literatüre dördüncü bir yerleşke sistemi olan mahalle ile entegre- hibrit üniversite anlamına gelen rizom kampüs eklemeyi amaçlayan öncü bir çalışmadır.

Deleuze ve Guattari'nin ağaç formunu simgeleyen ve hiyerarşik düzene alternatif olarak ürettiği rizom (kök -sap) metaforunun bir tezahürü olan bu sistem, üniversitelerin dışı kapalı, dışarıya açık, kontrollü yarı açık olmak üzere geçişli bir yerleşim sistemi olmasını önererek, eğitim, sosyo- kültürel ve barınma mekanları için alternatifler üretmeyi amaçlamaktadır. Bu çalışma, geleneksel kabullerin ötesinde üniversitelerin sadece global ağa eklenme sürecinin baz alındığı kapalı sistemlerin olmasının ötesinde, yereli, mahalleyi, kenti geliştirme vizyonunu incelemesi gerekliliğini vurgulamaktadır. Mahalle içerisinde üniversitenin evrensel ilkeleri ile yerel dokunun karakterini yansıtan tasarım diline sahip olması planlanan bu birimler yereli yok saymadan globalin yerel dokuya sızdığı alternatif mekansallıkların kurulabileceğini göstermektedir. Öneri programlar eşliğinde üretilmesi beklenen tasarım birimlerinin sahip olacağı dil ve mekansal kullanımlar, yerel kullanıcılar ve üniversite ihtiyaçları doğrultusunda yerel paydaşların görüş ve beklentileri doğrultusunda, tasarım ekipleri ve profesyonellerin yardımıyla şekillenmelidir.

Kent içi üniversite, kent üniversitesi, kent içi kampüs olarak üç farklı mekansal yapıda karşımıza çıkan üniversitelerin kent ve kentli ile olan ilişkisi, hiyerarşik düzeni simgeleyen ağaç formu ile yapılandırılmıştır. Çoklukları, yeni oluşumları, dinamik ve canlı işlevsel ilişkiyi, sosyal ve mekansal deneyimleri, rastlantısal birliktelikleri temsil eden köksap kavramı, üniversite – kent ilişkisinin yeniden yapılandırılmasını sağlayarak, üniversitenin kentin içine sızdığı yeni bir mekânsal örüntü ve ilişkiler sistemi yaratmada bir araç olarak kullanılabilir.

Kaynaklar

- Agael & Gür (2017). "Measuring socio-cultural interaction in Arabic Mediterranean built environment", *International Journal of Environmental & Science Education*, 12 (3), 485-503. Doi: 10.12973/ijese.2016.1243p
- Asami, Y., Kubat, A.S., and Istek, S., (2001). "Characterization of the street networks in the traditional Turkish urban form". *Environment and Planning B: Planning and Design*, 28, pp. 777-795.
- Bhabha, H.K. (1994). *The Location of Culture*. London, Routledge.
- Can, I & Heath, T. (2015). "In-between spaces and social interaction: a morphological analysis of Izmir using space syntax", *Journal of Housing and the Built Environment*, 31, 31-49. Doi: 10.1007/s10901-015-9442-9
- Deleuze, G., & Guattari, F. (2004). *A thousand plateaus: Capitalism and schizophrenia*. London: Continuum.
- Erçevik, B. & Önal, F. (2011). *The Usage of Social Areas in University Campus Systems*. Megaron. 2011; 6(3): 151-161.
- Foucault, M. (2014). *Özne ve İktidar*, İstanbul, Ayrıntı Yayınları.
- Hillier, B. and Hanson, J. (1984). *The social logic of space*, Cambridge [Cambridgeshire]; New York: Cambridge University press.
- Hillier, B., Hanson, J. and Peponis, J (1987). *Architecture et Comportement/Architecture and Behaviour*, 3 (3) s. 217-223.
- Jacobs, J., (1961). *The death and life of great American cities*. New York: Vintage.
- Kürkçüoğlu, E. & Ocakçı, M. (2015). *A Perceptual Behavior Study on Spatial Orientation in Urban Fabric: Kadıköy Bazaar District*. Megaron, 10(3): 365-388
- Lefebvre, H. (1991). *The Production of Space*, Blackwell, London.
- Massumi, B. (1992) *A User's Guide to "Capitalism and Schizophrenia": Deviations from Deleuze and Guattari*. MIT Press, Cambridge.
- Rutherford, J. (1990). *The Third Space: Interview with Homi Bhabha*. Identity, Community, Culture, Difference. J. Rutherford. London, Lawrence and Wishart: 207-221.
- Soja, Edward W. (1996). *Thirdspace: Journeys to Los Angeles and other real and imagined places*. Malden (Mass.): Blackwell.
- Stavrides, S. (2016). *Kentsel Heterotopya: Özgürleşme Mekanı Olarak Kentsel Eşiklere Doğru*. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Vanlı, Ş. (2006). *Mimariden Konuşmak: Bilinmek İstenmeyen 20.yy Türk Mimarlığına Eleştirel Bakış*, İstanbul, VMV Yayınları.
- Zourabichvili, F. (2011). *Deleuze Sözlüğü*, İstanbul, Say Yayınları.